

УДК 378.011.3-057.87:338.48(043.2)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3\(21\)-471-483](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3(21)-471-483)

Акімова Ольга Вікторівна доктор педагогічних наук, професор, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, 21000, тел.: (098)273-67-92, <https://orcid.org/0000-0001-6988-6258>

Сапогов Микита Володимирович доктор філософії, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського вул. Острозького, 32, м. Вінниця, 21000, <https://orcid.org/0000-0002-0046-7650>

Гапчук Яна Анатоліївна доктор філософії, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, 21000, <https://orcid.org/0000-0003-1739-7326>

Задворняк Людмила Сергіївна кандидат педагогічних наук, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, 21000, <https://orcid.org/0000-0002-8677-5813>

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ : ІСТОРИКО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті розглядається проблема особливостей та тенденцій розвитку сучасної вищої педагогічної освіти в історико-порівняльному аспекті. Доведено, що модернізація вищої педагогічної освіти в Україні певним чином обумовлена тенденціями, що відбуваються у всьому світі, перш за все вони пов'язані із процесами інтернаціоналізації, глобалізації та інтеграції вітчизняної системи вищої освіти в європейський та світовий освітній простір, впровадженням ідей цифрової трансформації та мобільності викладачів та студентів на основі гуманістичної освітньої парадигми. Провідною тенденцією розвитку педагогічної освіти та науки кінця ХХ–початку ХХІ століття визнано включення історії педагогіки з урахуванням її закономірностей та історичного підходу до аналізу досліджуваної проблеми як елементу методології. Другою важливою тенденцією розвитку вищої педагогічної освіти в історичному аспекті та історико-педагогічних досліджень кінця

XX – початку XXI століття визначено важливість обрання для дослідження персоніфікованих та індивідуалізованих проблем, або проблем локальних та мікропроблем. Наступною тенденцією визнано дослідження особистості як об'єкту історико-педагогічного дослідження, виявлення її ціннісних ідеалів, особистісних характеристик. До сучасних тенденцій розвитку вищої освіти в Україні у статті віднесено формування у майбутніх фахівців професійного, перш за все, логічного та творчого мислення. Розвиток професійного й логічного мислення безпосередньо впливає на особистісно-професійний розвиток студента та його ціннісні орієнтації у процесі досягнення цілей. У статті робиться висновок, що нині цілеспрямований розвиток логічного мислення у майбутніх педагогів є необхідністю та визначаються деякі важливі шляхи вирішення цього питання, перш за все можливості цього закладені у логіці та структурі навчальної дисципліни, виборі сучасних інноваційних технологій та відповідній методиці навчання.

Ключові слова: тенденції розвитку вищої освіти; розвиток педагогічної освіти; історичний аспект розвитку вищої освіти; порівняльний аспект розвитку вищої освіти; цифрова трансформація в освіті; інтернаціоналізація вищої освіти.

Akimova Olha Viktorivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, St. Ostrozhskoho, 32, Vinnytsia, 21000, tel.: (098) 273-67-92, <https://orcid.org/0000-0001-6988-6258>

Sapohov Mykyta Volodymyrovych PhD in Education, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ostrozhskoho St., 32, Vinnytsia, 21000, <https://orcid.org/0000-0002-0046-7650>

Нарчук Яана Анатоліївна PhD in Education, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ostrozhskoho St., 32, Vinnytsia, 21000, tel.: (063)294-86-07, <https://orcid.org/0000-0003-1739-7326>

Zadvorniak Liudmyla Serhiivna Candidate of Pedagogical Sciences, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ostrozhskoho St., 32, Vinnytsia, 21000, <https://orcid.org/0000-0002-8677-5813>

DEVELOPMENT TRENDS OF HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION: HISTORICAL AND COMPARATIVE ASPECT

Abstract. The article examines the problem of peculiarities and trends in the development of modern higher pedagogical education in a historical

and comparative aspect. It has been proven that the modernization of higher pedagogical education in Ukraine is in a certain way conditioned by the trends taking place all over the world, first of all, they are related to the processes of internationalization, globalization and integration of the domestic system of higher education into the European and world educational space, the introduction of ideas of digital transformation and mobility teachers and students based on the humanistic educational paradigm. The inclusion of the history of pedagogy, taking into account its regularities and the historical approach to the analysis of the researched problem as an element of methodology, is recognized as a leading trend in the development of pedagogical education and science at the end of the 20th to the beginning of the 21st century. The second important trend in the development of higher pedagogical education in the historical aspect and historical-pedagogical research of the late 20th and early 21st centuries is the importance of choosing to study personalized and individualized problems, or problems of local and microproblems. The next trend is the study of personality as an object of historical-pedagogical research, the identification of its value ideals, personal characteristics. The article refers to the formation of professional, first of all, logical and creative thinking in future specialists to the modern trends in the development of higher education in Ukraine. The development of professional and logical thinking directly affects the personal and professional development of the student and his value orientations in the process of achieving goals. The article concludes that now purposeful development of logical thinking among future teachers is a necessity and some important ways of solving this issue are determined, first of all, the possibilities of this are laid in the logic and structure of the educational discipline, the choice of modern innovative technologies and the appropriate teaching methodology.

Keywords: trends in the development of higher education; development of pedagogical education; historical aspects of the development of higher education; comparative aspects of higher education development; digital transformation in education; internationalisation of higher education.

Постановка проблеми. Модернізація вищої педагогічної освіти в Україні певним чином обумовлена тенденціями, що відбуваються в усьому світі, перш за все вони пов'язані із процесами інтернаціоналізації, глобалізації та інтеграції вітчизняної системи вищої освіти в європейський та світовий освітній простір, впровадженням ідей цифрової трансформації та мобільності викладачів та студентів на основі гуманістичної освітньої парадигми. Впровадження цих тенденцій

та нових підходів передбачає підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема через активізацію уваги до розвитку професійного мислення, що відрізняється логічністю та креативністю розумових процесів, формування сучасної цифрової компетентності та творчих здібностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в історико-порівняльному аспекті досліджувалися вітчизняними науковцями, а саме за такими напрямками: методологія дослідження історико-педагогічних реалій другої половини ХХ століття (О. Сухомлинська); проблеми дослідження історії педагогіки середини ХХ – початку ХХІ століття (О. Акімова, М. Сапогов, Д. Матіюк); тенденції розвитку освіти дорослих у Канаді та Великій Британії: історико-порівняльний аспект (О. Акімова, О. Шаманська); цифрова трансформація освітнього середовища закладів вищої освіти у німецькомовних країнах (М. Сапогов, Я. Гапчук).

Мета статті - аналіз проблеми особливостей та тенденцій розвитку сучасної вищої педагогічної освіти в історико-порівняльному аспекті.

Виклад основного матеріалу. Для досліджуваної нами теми виокремлення основних тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти в історичному аспекті важливого значення мають визначальні особливості методології історико-педагогічних досліджень науковців, які вивчали специфіку наукових робіт з історії педагогіки у другій половині ХХ століття. У наукових працях визначено наукові пошуки цього історичного періоду як *тенденцію*, як нове історико-педагогічне явище, що потребує спеціального наукового розгляду. Визначений період характеризується різноманітністю та багатством інноваційних педагогічних ідей; обґрунтування нової методології педагогіки; суттєві зміни в аналізі педагогічних фактів та явищ; визначення нових проблем для обговорення науковцями. Середовищем, що сприяло змінам, були інтеграційні процеси кінця ХХ століття, розвиток науки та відповідно поява нових дисциплін, що поєднували декілька наук (біохімію, біофізику, психолінгвістику). Розвиток різних наук та історико-педагогічної науки у тому числі, сприяли появі нових методів наукового дослідження, що пройшли шлях від описової – до пояснювальної історіографії. *Провідною тенденцією* розвитку педагогічної освіти та науки кінця ХХ–початку ХХІ століття нині визнано вітчизняними науковцями включення історії педагогіки з урахуванням її закономірностей та історичного підходу до аналізу досліджуваної проблеми як елементу методології. Другою *важливою тенденцією*

розвитку вищої педагогічної освіти в історичному аспекті та історико-педагогічних досліджень кінця ХХ – початку ХХІ століття вітчизняними науковцями визначено важливість обрання для дослідження персоніфікованих та індивідуалізованих проблем, або проблем локальних та мікропроблем. *Наступною тенденцією* науковцями визнано дослідження особистості як об'єкту історико-педагогічного дослідження, виявлення її ціннісних ідеалів, особистісних характеристик. Ця тенденція була основою для розвитку особистісного підходу в освіті та педагогіці, котрий враховує досягнення різних наук – культурології, соціології, психології, педагогіки [1].

Історико-порівняльний аналіз основних тенденції розвитку вищої педагогічної освіти, здійснений у працях О. Акімової, М. Сапогова, Д. Матіюка, дозволяє визначити специфічні аспекти історико-педагогічних досліджень порівняно з іншими напрямками наукового розвитку освіти та педагогічної науки. Вони полягають у виокремленні чинників, що передбачають певний напрямок історико-педагогічного пошуку, а саме це такі чинники: територіальний – визначає приналежність об'єктів наукового пошуку до певного регіону; часовий – забезпечує інтеграцію сучасних теоретичних проблем з історією їх розвитку у педагогіці та освіті через виокремлення специфічних особливостей досліджуваних педагогічних явищ й процесів у різні історичні епохи; комплексне використання системи методологічних підходів для забезпечення всебічного та глибокого аналізу педагогічного процесу або явища, тобто об'єкта наукового дослідження; використання емпіричних методів наукового дослідження (анкетування, опитування, експеримент) є недоцільним в історико-педагогічних дослідженнях. До чинників, що впливають на якість історико-педагогічних та порівняльних досліджень, науковці відносять урахування специфічних особливостей формування джерельної бази, котра може включати: загальноісторичні джерела, що набувають нового статусу особливих педагогічних джерел через відповідність мети дослідження проблем історії освіти, педагогічних теорій, ідей та концепцій, адже вони є носіями необхідної інформації про освітні реалії досліджуваної епохи; джерела, котрі є відображенням суспільних та громадянських цінностей, головної педагогічної доктрини та науково-професійної позиції педагогів; історико-педагогічні джерела, що характеризують зв'язки різноманітних процесів наукової педагогіки та освітньої практики з історичними, суспільними та культурними процесами, що визначають особливості досліджуваної епохи [2, с. 210; 3, с. 14].

До основних тенденцій розвитку вищої освіти в Україні науковці відносять формування у майбутніх фахівців професійного, перш за все, логічного та творчого мислення. О. Акімова, О. Ромащук, М. Дяченко, які досліджували питання розвитку логічного мислення майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій, стосовно актуальності цієї тенденції зазначають, що професійне логічне мислення дозволяє майбутньому педагогу застосовувати у професійній діяльності такі розумові операції, як аналіз, синтез, узагальнення, класифікація і систематизація, формулювати положення та судження, робити висновки та умовиводи на основі дедукції та індукції, створювати власні ідеї та гіпотези, доводити власні ідеї та приймати раціональні рішення. Науковці вказують, що саме логічне мислення повинно бути основою фахової підготовки майбутніх педагогів, ознакою особистої освіченості та професійної культури майбутнього вчителя та виявлятися у здатності вирішувати професійно-педагогічні функції у майбутній освітній діяльності. Аналіз наукової літератури та освітньої практики дозволив авторам дійти висновку, що у процесі фахової підготовки відбувається формування у студентів здатності користуватися основними поняттями дисципліни, уміння аналізувати, доводити, систематизувати, класифікувати навчальну інформацію, що відповідно розвиває логічне мислення. Логічне мислення впливає на ефективність освітньої діяльності студентів, на особистісний та професійний розвиток та на досягнення навчальних результатів. Можливості цілеспрямованого формування логічного мислення у майбутніх фахівців закладені у логіці побудови навчальної дисципліни, її структурованості, забезпеченості виборі ефективними технологіями, методами та формами. Ефективність розвитку логічного мислення залежить від дотримання таких дидактичних правил, як: чітка структурованість та послідовність етапів навчального заняття; опора на самостійній роботі студентів, на професійно спрямованих завданнях; наявність систематичного контролю [4, с. 418].

Розвиток професійного й логічного мислення безпосередньо впливає на особистісно-професійний розвиток студента та його ціннісні орієнтації у процесі досягнення цілей. Автори роблять висновок, що нині цілеспрямований розвиток логічного мислення у майбутніх педагогів є необхідністю та визначають деякі важливі шляхи вирішення цього питання, перш за все можливості цього закладені у логіці та структурі навчальної дисципліни, виборі сучасних інноваційних технологій та відповідній методиці навчання. Ефективність розвитку логічного мислення майбутніх фахівців залежить також від

додержання визначених правил дидактики, а саме: наявність та додержання чіткої послідовності етапів навчальних занять; спрямування діяльності на виконанні самостійних завдань; систематичний контроль й самоконтроль пізнавальної діяльності студентів [4, с. 420].

Дослідження професійного, логічного та творчого мислення як сучасної тенденції розвитку вищої освіти передбачає визначення основних понять, вивчення наукових категорій та трактування понятійного апарату роботи. Так, науковці (О. Акімова, М. Сапогов, О. Ромащук) на основі аналізу літератури додержуються такого визначення: «логічне мислення – це логічний опис певного поняття у термінах відомих категорій відповідної наукової галузі, що дозволяє відрізнити це поняття від інших у межах системи понять і категорій» [5]. Важливим елементом логічного мислення є логічна операція, котра включає два етапи: перший – це включення нового поняття у більш широке родове поняття, що має деякі ознаки нового поняття та передбачає використання певних предметів нового поняття; другий включає вказівку на певну видову відмінність та ознаки, що відрізняють новий об'єкт від попередніх. Поняття розглядається як тип мислення, що відтворює важливі ознаки предметів за умови, що предметами є конкретні процеси, речі, явища та їхні властивості, що мають взаємовідносини між собою; предмети можуть бути матеріальні, ідеальні, духовні. До функцій понять відносять такі: пізнавальну, що реалізується через поняття, що віднесені до попереднього знання та необхідні для подальшого пізнання; комунікативну як використання понять у спілкуванні. До властивостей відносять: обсяг і зміст поняття; за обсягом поняття розділяються на загальні та універсальні; за змістом – на конкретні та абстрактні поняття [5, с. 225; 6; 7, с. 46].

Важливою сучасною тенденцією розвитку вищої педагогічної освіти є інтерактивний характер професійної підготовки педагогів. Науковці з цього приводу зазначають, що інтерактивність у вищій освіті набуває нині першочергового значення під впливом таких факторів, як: демократизація суспільства, що передбачає суб'єктні й партнерські відносини та перехід від алгоритмізованих технологій до евристичних, пошукових, проблемних, дослідницьких, розвивальних, котрі сприяють формуванню позитивної пізнавальної мотивації, створюють педагогічні умови для самореалізації; пізнавальна активності всіх суб'єктів освітнього процесу.

Особлива роль у розв'язанні визначеної проблеми належить використанню продуктивних та ефективних форм педагогічної взаємодії, що передбачає створення позитивного освітнього середовища та

виявлення поваги до студента, спрямованих на забезпечення якості вищої освіти, набуття студентами фахових компетентностей та здатності до інноваційної педагогічної діяльності. Автор характеризує поняття інтерактивного навчання як такого типу навчання, що передбачає дидактичну взаємодію викладача та студента в освітньому середовищі заклада вищої освіти; як такого навчання, що передбачає організацію спільної діяльності через діалог. Інтерактивне навчання розглядається нині як форма організації навчальної діяльності, котра спрямована на урахування інтересів, можливостей професійного досвіду у форматі партнерської взаємодії викладачів та студентів в освітньому процесі, тобто інтерактивне навчання передбачає спільний процес освітнього пізнання. Існують й інші підходи до розуміння поняття інтерактивного навчання, наприклад: як до навчання, побудованого на основі дидактичної взаємодії з освітнім середовищем; як до навчання, що передбачає спільну діалогову діяльність; як до навчання, що відбувається у форматі партнерської взаємодії; як до процесу, спрямованого на набуття знань та навичок, здобуття професійних компетентностей у процесі спільної діяльності із забезпеченням пізнавальної мотивації [4, с. 420; 13].

Актуальною тенденцією розвитку вищої школи науковці визнають цифрову трансформацію освітнього середовища закладу вищої, передумовою котрої стали суспільні трансформації, процеси інтеграції та глобалізації, потреби розвитку суспільства, що визначають новітні вимоги до використання інформації, її зберігання й взаємообміну. Важливою тенденцією розвитку вищої освіти науковці вважають євроінтеграційні процеси, що включають узгодження українських та європейських стандартів якості освіти. Процеси євроінтеграції у вищій педагогічній освіті забезпечують випереджувальний характер освіти і відповідно високий рівень професійно-педагогічної підготовки та їх конкурентності на світовому ринку праці, що вимагає інноваційного освітнього середовища [12; 14].

Одним із напрямів цифрової трансформації вищої освіти є використання змішаного навчання, що науковці відносять до третього покоління дистанційної освіти. Поняття змішаного навчання включає певну комбінацію методів та засобів навчання, з включенням очного навчання на основі застосування асинхронних або синхронних інформаційних технологій. Ще один актуальний термін – це гібридне навчання, котре використовується часто синонімічно до змішаного навчання. Технології змішаного навчання включають системи управління навчальним процесом (LMS), такі як Schoology, Edmodo,

Moodle та інші. LMS як платформа онлайн-навчання забезпечує доступ до інтернету; вона використовується також для полегшення онлайн-освіти у змішаному навчанні. Існують різні формати змішаного навчання, наприклад: ротаційна модель (обертання), модель само змішування, гнучка модель, та віртуальна модель [8, с. 65; 9].

Цікавими для нашого дослідження є виокремлені науковцями Німеччини моделі розуміння феномену цифрової освіти: 1) модель навчання та викладання, що передбачає включення цифровізації в освітній процес та вимагає певні умови навчання, такі як - наявність цифрових інструментів, даних та ресурсів; організацію спілкування у процесі пізнавальної діяльності; врахування необхідних ресурсів та інструментів; 2) модель дослідження, що включає застосування потенціалу цифровізації для ефективною пізнавальною діяльності, використанню механізмів штучного інтелекту в освіті; модель передбачає створення інновацій у викладанні та міждисциплінарних дослідженнях; 3) модель професійного зростання, що заснована на постійному підвищенні кваліфікації, вона передбачає якісну підготовку здобувачів освіти до майбутнього професійного життя, наголошує на додержанні цифрового суверенітету, на забезпеченні безперервної реакції на технічні та наукові зміни; 4) модель цифрової зрілості, що сприяє розвитку цифрової компетенції на основі сучасних знань, соціальному та індивідуальному розвитку особистості у цифровому середовищі та соціально обумовленому контексті; 5) модель різноманітності та індивідуальності, що враховує позиції різних типів навчання, перспективи навчання орієнтує на результат у форматі професійних компетентностей із застосуванням цифрових технологій; 6) модель сучасного освітнього середовища в закладі вищої освіти, що передбачає інтегровану цифрову інфраструктуру, що поєднує інформацію, ресурси та інструменти в потужну цифрову екосистему [10].

Відповідно до шостої моделі зазначимо важливість середовищного підходу у визначенні тенденцій розвитку вищої школи. На думку науковців цей підхід передбачає поєднання декількох методологічних підходів, що уможливило дослідження педагогічних проблеми щодо створення інформаційно-освітнього середовища з урахуванням міждисциплінарних досліджень з цифрової трансформації в освіті та забезпечуючи системне бачення освітнього процесу. Аналіз наукової літератури дозволяє виокремити декілька підходів до розуміння сутності та специфіки поняття середовищного підходу у контексті міждисциплінарних досліджень, а саме : середовищний підхід потрактовується як технологія опосередкованого керування формуванням

особистості; як особливий шлях розвитку особистості, формування дидактичної взаємодії через середовище; як цілеспрямований вплив на саморозвиток та самореалізацію молоді; як технологія опосередкованого управління розвитком особистості; як новітня методологія педагогічної діяльності; як інструмент вивчення індивідуальних особливостей особистості та урахування їх з педагогічною метою; як методологічна стратегія, що побудована на управлінні процесу професійного розвитку майбутнього педагога через створення освітнього середовища [11, с. 235; 15].

Висновки. Таким чином, проблема особливостей та тенденцій розвитку сучасної вищої педагогічної освіти в історико-порівняльному аспекті є актуальною, а її вивчення доцільним та своєчасним. У статті доведено, що модернізація вищої педагогічної освіти в Україні певним чином обумовлена тенденціями, що відбуваються у всьому світі, перш за все вони пов'язані із процесами інтернаціоналізації, глобалізації та інтеграції вітчизняної системи вищої освіти в європейський та світовий освітній простір, впровадженням ідей цифрової трансформації та мобільності викладачів та студентів на основі гуманістичної освітньої парадигми.

Література:

1. Сухомлинська О. В. Методологія дослідження історико-педагогічних реалій другої половини ХХ століття. Шлях освіти. 2007. № 4. С. 6–1.
2. Акімова О. В., Сапогов М. В., Матіюк Д. В. Методологія дослідження історико-педагогічних реалій середини ХХ – початку ХХІ століття. *Наукові інновації та передові технології. Серія Педагогіка.* № 12(14) 2022. С. 208-218. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12\(14\)-208-218](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12(14)-208-218).
3. Акімова О. В., Шаманська О. І. Тенденції розвитку освіти дорослих у Канаді та Великій Британії: історико-порівняльний аспект. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія: педагогічні науки.* Випуск 204. 2022. С.12-16. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-204-12-16>
4. Акімова О. В., Ромашук О. І., Дяченко М.О. Розвиток логічного мислення майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,* 2023. Випуск 209. 438 с. С. 418-423. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-209-418-423>.
5. Акімова О. В., Сапогов М. В., Ромашук О. І. Логічне мислення майбутніх учителів як наукова категорія. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,* 2023. Випуск 211. С. 224-230. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-211-224-229>.
6. Акімова О. В. Розвиток творчого мислення майбутнього вчителя: *методичні рекомендації.* Вінниця: Вінницька міська друкарня. 2008.-

7. Акімова О.В., Сапогов М.В., Мельник А.Б. Категорія творчого розвитку викладача в контексті різних освітніх парадигм. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія.* № 69. 2022 р. С.45-52.

8. Акімова О., Сапогов М., Гапчук Я., Дяченко М. Особливості розвитку логічного мислення студентів у процесі змішаного навчання. Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). № 15(33). 2023. С.62-70. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15\(33\)-62-70](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)-62-70).

9. Akimova O., Sapogov M., Hapchuk Y. Modern Approaches to the Study and Use of SMART-Technology in the Preparation of Masters. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. Випуск 75.* 2023. С. 14–19. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-75-14-19>.

10. Акімова О. В., Сапогов М. В., Гапчук Я. А. Цифрова трансформація освітнього середовища закладів вищої освіти у німецькомовних країнах. *Інноваційна педагогіка. Випуск 50. Том 2.* 2022. С. 166-172. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/50.2.33>.

11. Акімова О.В., Сапогов М.В., Гапчук Я.А. Середовищний підхід у сучасних міждисциплінарних дослідженнях з цифровізації освіти. *Інноваційна педагогіка. Випуск 46.* 2022. С. 234-238. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/46.47>.

12. Akimova, O. V. (2010). Teoretyko-metodychni zasady formuvannia tvorchoho myslennia maibutnoho vchytelia v umovakh universytetskoї osvity [Theoretical and methodical bases of formation of creative thinking of the future teacher in the conditions of university education]. Extended abstract of candidate's thesis.

13. Галузяк В., Акімова О., Громов Є. Сучасні зарубіжні підходи до розуміння лідерства і виховання лідерів. *Лідер. Освіта. Суспільство. Щоквартальний науково-практичний журнал.* Харків : НТУ «ХП». 2019. № 1. С. 32 – 53. DOI: <https://doi.org/10.20998/2616-3241.2019.1.03>

14. Акімова О. В. Методичні рекомендації до комплексного екзамену для студентів спеціальності «Педагогіка вищої школи» освітньо-кваліфікаційного рівня магістра / О. В. Акімова, В. В. Каплінський, Н. Б. Хамська. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2015. 50 с. URL: <https://library.vspu.net/handle/123456789/1078>

15. Акімова О. В., Сапогов В. А. Провідні технологічні підходи до формування творчої особистості майбутнього вчителя. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія,* 2011. (35), С. 105-109.

References:

1. Sukhomlynska, O. V. (2007). Metodolohiia doslidzhennia istoriko-pedahohichnykh realii druhoї polovyny XX stolittia. [Research methodology of historical and pedagogical realities of the second half of the 20th century]. *Shliakh osvity.* 4. 6–1. [in Ukrainian].

2. Akimova, O. V., Sapogov, M. V., & Matiiuk, D. V. (2022, December 10). METODOLOHIIA DOSLIDZHENNIA ISTORYKO-PEDAHOHICHNYKH REALII SEREDYNY KHKH – POCHATKU KHKHI STOLITTIA. [Research methodology of historical and pedagogical realities of the middle of the 20th - beginning of the 21st century]. *Naukovi Innovatsii Ta Peredovi Tekhnolohii,* 12(14). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12\(14\)-208-21](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12(14)-208-21). [in Ukrainian].

3. Akimova, O. V., & Shamanska, O. I. (2022). Tendentsii rozvytku osvity doroslykh u Kanadi ta Velykii Brytanii: istoryko-porivnialnyi aspekt. [Trends in the development of adult education in Canada and Great Britain: a historical and comparative aspect]. *Naukovi zapysky Tsentralnoukrainskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. Vinnychenka. Serii: pedahohichni nauky*. 204. 12-16. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-204-12-16>. [in Ukrainian].

4. Akimova, O. V., Romashchuk, O. I., & Diachenko, M.O. (2023). Rozvytok lohichnoho myslennia maibutnikh uchyteliv zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii. [Development of logical thinking of future teachers by means of interactive technologies]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky. Kropyvnytskyi: Tsentralnoukrainskyi derzhavnyi universytet imeni Volodymyra Vynnychenka*, 209. 418-423. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-209-418-423>. [in Ukrainian].

5. Akimova, O. V., Sapohov, M. V., & Romashchuk, O. I. (2023). LOHICHNE MYSLENNIA MAIBUTNIKH UCHYTELIV YAK NAUKOVA KATEHORIJA. [Logical Thinking of Future Teachers as a Scientific Category]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky*, (211), 224-229. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-211-224-229>. [in Ukrainian].

6. Akimova, O. V. (2008). Rozvytok tvorchoho myslennia maibutnoho vchytelia: metodychni rekomendatsii. [Development of creative thinking of the future teacher: methodical recommendations]. Vinnytsia: Vinnytska miska drukarnia. [in Ukrainian].

7. Akimova, O. V., Sapohov, M. V., & Mel'nyk, A. B. (2022). Katehoriya tvorchoho rozvytku vykladacha v konteksti riznykh osvithnikh paradyhm [The category of teacher's creative development in the context of different educational paradigms]. *Naukovi zapysky Vinnyts'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhayla Kotsyubyns'koho. Seriya: Pedahohika i psykholohiya*. 69. 45-52. [in Ukrainian].

8. Akimova, O., Sapohov, M., Hapchuk, Y., & Diachenko, M. (2023). Osoblyvosti rozvytku lohichnoho myslennia studentiv u protsesi zmishanoho navchannia. [Features of the Development of Logical Thinking of Students in the Process of Blended Learning]. *Perspektyvy Ta Innovatsii Nauky. Pedahohika, Psykholohiia, Medytsyna*, 15(33). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15\(33\)-62-70](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)-62-70). [in Ukrainian].

9. Akimova, O., Sapogov, M., & Hapchuk, Y. (2023). Modern Approaches to the Study and Use of SMART-Technology in the Preparation of Masters. *Naukovi Zapysky Vinnic'kogo Derzhavnogo Pedagogichnogo Universitetu Imeni Mihajla Kocubins'kogo*, 123(75), 14–19. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-75-14-19>.

10. Akimova, O., Sapohov, M., & Hapchuk, Y. (2022). Tsyfrova transformatsiia osvitnoho seredovyscha zakladiv vyshchoi osvity u nimetskomovnykh krainakh. [Digital Transformation of the Educational Environment of Higher Education Institutions in German-Speaking Countries]. *İnnovacijna Pedagogika*, 2(50), 166–172. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/50.2.33>. [in Ukrainian].

11. Akimova, O., Sapohov, M., & Hapchuk, Y. (2022). Seredovyschnyi pidkhid u suchasnykh mizhdystsyplinarnykh doslidzhenniakh z tsyfrovizatsii osvity. [The Environmental Approach on Modern Interdisciplinary Research on the Digitalization of Education]. *İnnovacijna Pedagogika*, 46, 234–238. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/46.47>. [in Ukrainian].

12. Akimova, O. V. (2010). Teoretyko-metodychni zasady formuvannia tvorchoho myslennia maibutnoho vchytelia v umovakh universytetskoi osvity [Theoretical and methodical bases of formation of creative thinking of the future teacher in the conditions of university education]. Extended abstract of candidate's thesis.

13. Haluziak, V., Akimova, O., & Gromov, I. (2019). Suchasni zarubizhni pidkhody do rozuminnia liderstva i vykhovannia lideriv. [Modern foreign approaches to understanding leadership and education of leaders]. *Lider. Elita. Suspilstvo*, (1), 32–53. DOI: <https://doi.org/10.20998/2616-3241.2019.1.03> [in Ukrainian].

14. Akimova, O. V. (2015). *Metodychni rekomendatsii do kompleksnoho ekzamenu dlia studentiv spetsialnosti «Pedahohika vyshchoi shkoly» osvithno-kvalifikatsiinoho rivnia mahistra*. [Methodological recommendations for the comprehensive exam for students of the specialty "Pedagogy of the higher school" of the master's educational and qualification level]. / O. V. Akimova, V. V. Kaplinskyi, N. B. Khamska. Vinnytsia : Nilan-LTD, 2015. 50. URL: <https://library.vspu.net/handle/123456789/1078> [in Ukrainian].

15. Akimova, O. V., & Sapohov, V. A. (2011). *Providni tekhnolohichni pidkhody do formuvannia tvorchoi osobystosti maibutnoho vchytelia*. [Leading technological approaches to the formation of the creative personality of the future teacher]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohiia*, (35), 105-109. [in Ukrainian].